

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 2005	R. XLIX (LXII)	T. 2 (25)	s. 193–195
------------	--	---------------	-------------------	--------------	------------

Milan Beneš:
Andragogika, podstawy teoretyczne
(Andragogika, teoretické základy)
Eurolex Bohemia 2003

Przemiany ustrojowe i ekonomiczne, których Polacy doświadczają od ponad 10 lat, wywarły również wpływ na edukację, w tym na edukację dorosłych. Zmiany rynku pracy: bezrobocie i zwiększony udział prywatnych pracodawców, spowodowały wzrost konkurencji w dostępie do miejsc pracy.

Konsekwencją tych procesów jest coraz większa liczba dorosłych uczących i doksztalających się, którzy w edukacji widzą szansę, nie tylko na samorozwój, ale i na godne życie. Wzrosło również zainteresowanie andragogiką, która bada i wyjaśnia problemy związane z kształceniem i wychowaniem dorosłych. Nauczyciele, studenci czy wreszcie sami uczący się dorośli zainteresowani tematyką andragogiczną mają do dyspozycji bogatą polską literaturę z tej dziedziny (zob. m.in. Półturzycki, 1999; Stopińska-Pająk, 1994; Wujek, red., 1992; Malewski, 1990, 1998; Aleksander, 1996, 2002). Jednakże trzeba podkreślić, że problemy edukacji dorosłych mają charakter uniwersalny, globalny i wykraczają często poza granice geograficzne czy kulturowe. Dlatego warto sięgnąć po prace autorów zagranicznych.

Jedną z pozycji, którą proponują czescy autorzy, jest *Andragogika, podstawy teoretyczne* profesora Milana Beneša. Autor jest wykładowcą praskiego Uniwersytetu Karola, gdzie od 1998 roku kieruje katedrą andragogiki. Przedmiotem jego zainteresowań są teorie andragogiczne, teoria wychowania oraz pedagogika porównawcza.

Andragogika, podstawy teoretyczne, wydana w roku 2003, stanowi kontynuację *Wprowadzenia do andragogiki* z 1997 roku. Jak podkreśla autor we wstępie do swojej nowej pozycji, wiele zmieniło się od czasu wydania *Wprowadzenia*. Przede wszystkim wzrósł prestiż edukacji dorosłych, która potwierdziła swoje miejsce wśród innych nauk. Beneš wspomina o licznych, wydanych w ostatnich latach pracach czeskich i słowackich autorów, jak: Palán, Mužik, Prusákowa, Matulčík. Zgodnie ze słowami M. Beneša, wśród wielości wspomnianych prac jego *Andragogika* pełni funkcję „wprowadzenia do myślenia andragogicznego”. Autor podkreśla, że w swej pracy przedstawia andragogikę jako naukę społeczną i nie unika analizowania oraz ukazywania związków andragogiki z pedagogiką.

Swe rozważania prezentuje w piętnastu rozdziałach, które w większości, zgodnie z tytułem pracy, poświęcone są teoretycznym podstawom andragogiki. Z perspektywy polskiego czytelnika istotne będzie zapewne porównanie pojęć i definicji pojawiających się w pracy Beneša z definiowaniem tych zagadnień na gruncie polskiej andragogiki.

Rozdział otwierający pracę zawiera ocenę rozwoju oraz stanu obecnego edukacji dorosłych. Autor podejmuje wątek historycznego rozwoju tej dziedziny, zwraca uwagę na jej kompensacyjną funkcję, ocenia dokonania z lat 60. i 70. XX wieku.

W kolejnych rozdziałach porównuje status naukowy pedagogiki i andragogiki, analizując m.in. rozumienie i interpretowanie na gruncie tych nauk takich pojęć, jak: enkulturacja (w rozumieniu: uczenie się kultury), socjalizacja, wychowanie, indywidualizacja (jako nadawanie własnego rysu, aktywne przeżywanie procesów enkulturacji, socjalizacji, wychowania). W rozdziale III na podstawie przykładów teorii andragogicznych Beneš analizuje przedmiot, charakter i specyfikę wiedzy andragogicznej, a także związki teorii i praktyki andragogicznej.

Kontynuacją tych rozważań jest refleksja nad funkcją edukacji dorosłych, którą Autor rozpatruje w kilku płaszczyznach. Oprócz funkcji doskonalącej (Autor używa pojęcia „kwalifikująca”) wymienia takie funkcje edukacji dorosłych, jak: selekcyjna, alokacyjna, integracyjna oraz funkcja przekazu kulturowego. Kolejnym punktem jest charakterystyka instytucji działających w obszarze edukacji dorosłych. Analizując administracyjny aspekt funkcjonowania oświaty dorosłych, przedstawia „za i przeciw” jej biurokratyzacji. Pokrótce rozpatruje także kwestie związane z wizją, strukturą i zadaniami instytucji oświatowych. Następnie kieruje uwagę ku pojedynczemu uczniowi dorosłemu oraz uwarunkowaniom jego uczenia się i funkcjonowania w roli podmiotu nauczania. Rozważania te rozpoczyna od porównania kilku psychologicznych modeli uczenia i uczenia się. Bazując na pojęciach środowiska wychowawczego, socjalizacji i wychowania, definiuje je m.in. w perspektywie behawiorystycznej Skinnera, psychoanalitycznej Freuda czy strukturalizmu

genetycznego Piageta. Wnioski przedstawia skrótowo w postaci tabeli. W rozdziale poświęconym uczniowi dorosłemu Autor stawia również pytania o biologiczne uwarunkowania uczenia się (krótko analizuje proces uczenia się seniorów), a także podejmuje kwestię motywacji dorosłych do nauki.

Tematem kolejnego rozdziału są kompetencje zawodowe i kryteria przygotowania andragogów do pracy. Autor zwraca uwagę na wiele istotnych kwestii, lecz pozostawia uczucie pewnego niedosytu, nie analizując szczegółowo poruszanych zagadnień. Kończącą część pracy stanowi refleksja na temat trendów i perspektyw współczesnej edukacji dorosłych.

Na zakończenie warto podkreślić również walory przedstawionej bibliografii, w której czytelnik odnajdzie nie tylko pozycje autorów czeskich, ale również bogaty wybór literatury niemiecko- i anglojęzycznej. Niestety, czytelnik nie odnajdzie tam żadnej pozycji polskojęzycznej, choć z pewnością w dorobku andragogów polskich Beneš również mógłby odnaleźć wiele ciekawych inspiracji do swoich rozważań.

Różnorodność i wielość poruszanych zagadnień, opisanych w sposób przeglądowy, sprawia, że prezentowana pozycja nie pełni funkcji podręcznika, lecz stanowi raczej rodzaj wprowadzenia w tematykę andragogiczną lub słownika czy leksykonu pojęć. Warto jednak, aby polski czytelnik sięgnął po recenzowaną pozycję i być może odnalazł dla siebie inspirację edukacyjną w czeskiej andragogice.

Bibliografia

- Aleksander T., 2002: *Andragogika: podręcznik dla studentów szkół wyższych*. Ostrowiec Świętokrzyski.
- Aleksander T., red., 1996: *Wybrane problemy edukacji i wychowania dorosłych w okresie przekształceń ustrojowych*. Kraków.
- Malewski M., 1990: *Andragogika w perspektywie metodologicznej*. Wrocław.
- Malewski M., 1998: *Teorie andragogiczne. Metodologia teoretyczności dyscypliny naukowej*. Wrocław.
- Półturzycki J., 1999: *Edukacja dorosłych za granicą*. Toruń.
- Stopińska-Pajak A., 1994: *Andragogika w Drugiej Rzeczypospolitej: warunki rozwoju, problematyka, koncepcje*. Katowice.
- Wujek T., red., 1992: *Wprowadzenie do pedagogiki dorosłych*. Warszawa.

Urszula Tabor